

महालक्ष्मी नगरपालिकाको दशौं नगरसभामा प्रस्तुत गरिएको आर्थिक वर्ष

२०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम

"Unite to Fight Against Corona Virus COVID-19"

- १) कोभिड-१९ महामारीको विषम परिस्थितिबाट सृजित चुनौतीबीच यस नगरपालिकाको दशौं नगर सभामा म आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न उपस्थित भएको छ ।
- २) सर्वप्रथम नेपालको सार्वभौमसत्ता, स्वाधीनता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय हित, स्वाभिमान, सङ्घीयता, लोकतन्त्र, गणतन्त्र र जनजीविकाका लागि भएका विभिन्न आन्दोलनहरूमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात अमर सहिदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । उक्त आन्दोलनका क्रममा घाइते भएका तथा बेपत्ता पारिएका नागरिकहरूप्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दै घाइतेहरूको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु साथै उक्त आन्दोलनहरूको नेतृत्व गर्नुहुने अग्रजहरूप्रति उच्च सम्मान सहित स्मरण गर्दछु ।
- ३) कोभिड-१९ को महामारीबाट मृत्युवरण गर्नुहुने सम्पूर्णमा हार्दिक श्रद्धान्जली व्यक्त गर्दै सङ्क्रमितहरूको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु ।
- ४) "स्वच्छ ,सफा, समृद्ध, सुन्दर — महालक्ष्मी नगर" को दीर्घकालीन लक्ष्य तय गरी पहिलो नगर सभाबाट नगरको समग्र विकासको कार्ययोजना स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको चार वर्ष पूरा भएको छ । यस बीचमा कार्ययोजनाले तय गरेका आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक एवम् भौतिक विकासका पूर्वाधारहरू तयार भएका छन् । आवश्यक कानून, स्रोत साधन, भौतिक पूर्वाधार, दक्ष जनशक्ति लगायतका सीमितताका बाबजुद विगत चार वर्षको अवधिमा नगरपालिकाले उपरोक्त क्षेत्रमा उल्लेख्य प्रगति हासिल गरेको छ ।
- ५) यस अवधिमा भौतिक पूर्वाधारतर्फ नगरपालिका, संघ, प्रदेश र निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम समेतबाट करिब ४५ कि.मि. सडक ग्राभेल तथा टेवा पर्खाल लगाई स्तरोन्नति, १४ कि.मि. सडक कालोपत्रे, २४ कि.मि. सडकमा ढल तथा ड्रेन निर्माण, १६ कि.मि. सडक ढलान तथा ब्लक छाप्रे काम सम्पन्न भएको छ । त्यसै गरी वडा नं ९ र १० मा करिब ४ कि.मि. पैदल मार्ग र साइक्लिङ मार्ग निर्माण सम्पन्न भएको छ । वडा नं ६ र ७ को वडा कार्यालय भवन निर्माण सम्पन्न भैसकेको छ । वडा नं २ र ४ को वडा कार्यालय भवन निर्माणको चरणमा रहेको छ । त्यस्तै वडा नं ३, ५, ८ र ९ को वडा कार्यालय भवन निर्माणको ठेक्का आह्वान भई निर्माण व्यवसायीसँग सम्झौता भइसकेको छ । वडा नं १ मा अत्याधुनिक बहुउद्देश्यीय भवन निर्माण योजनालाई बहुवर्षीय योजनाको रूपमा कार्यान्वयन गर्ने गरी बोलपत्र आह्वान गरिएको छ ।

- ६) सङ्घ तथा प्रदेश सरकारसँगको सहलगानीमा राधाकृष्णमार्ग — सुन्दरमार्ग, कृष्ण मन्दिर — गोदावरी खोला सडक, लुभु गोदावरी खोला — माथिल्लो चौतारा सडकको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । कृष्ण मन्दिर — गोदावरी खोला सडकखण्डको गोदावरी खोलामा पक्की पुल निर्माण भई सञ्चालनमा आइसकेको छ । सिद्धिपुर स्कुलचोकदेखि विष्णुडोल शंखादेवी सडकको स्तरोन्नति गरी कालोपत्रे गर्ने कार्य सुरु भएको छ ।
- ७) हामी निर्वाचित हुनासाथ यस नगरको खानेपानी समस्या समाधानको निम्ति विशेष प्राथमिकताका साथ विभिन्न योजनाहरु अघि बढाएका थियौं । विगत चार वर्षमा वडा नं. १ को खानेपानी ट्याङ्की, सीतापाखा खानेपानी ट्याङ्की तथा डिप बोरिङ, बोजे खानेपानी आयोजना, भोजेपोखरी खानेपानी ट्याङ्की निर्माण, सशम्भु ठूलाघर खानेपानी आयोजना, वडा नं. १० को लिफ्टिङ प्रविधि सहितको खानेपानी आयोजना, चापाखर्क खानेपानी आयोजना, सिद्धिपुर खानेपानी ट्याङ्की निर्माण, माथिल्लो दोभान खानेपानी ट्याङ्की निर्माण, गैरीगाँउ खानेपानी ट्याङ्की निर्माण, तल्लो दोभान खानेपानी आयोजना, नवदिप खानेपानी आयोजना, इमाडोल खानेपानी आयोजना, धाराचौर खानेपानी आयोजना, लुभु विष्णुडोल खानेपानी डिप बोरिङ, चसिडोल खानेपानी आयोजना, तेह्रबिसे खानेपानी ट्याङ्की निर्माण लगायतका योजना अन्तिम चरणमा पुगेका छन् । काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी बोर्डसँगको समन्वयमा खानेपानीको स्रोत व्यवस्थापन गर्नका लागि नगरपालिकाभित्रका विभिन्न १६ स्थानमा भूमिगत पानीको स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । त्यसैगरी वडा न.१ देखि ५ सम्म मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको पाइप लाइन विस्तार कार्यको सर्भे तथा डि. पि. आर. तयार भइसकेको छ । अन्य वडाहरुमा समेत मेलम्ची खानेपानी योजनाको सेवा क्षेत्र विस्तारका लागि पहल गरिएको छ ।
- ८) नगरको आर्थिक तथा पर्यटकीय पूर्वाधारहरुको विकास गर्ने उद्देश्यका साथ वडा नं १० को लाँकुरी भन्ज्याङमा मनमोहन मेमोरियल पार्कको डि. पि. आर. तयार भई कार्यान्वयनमा लगिएको छ । उक्त आयोजना अन्तर्गत मनमोहन मेमोरियल भ्यू टावर निर्माण कार्य शुरु भई पचास प्रतिशत भौतिक प्रगति हासिल भइसकेको छ । मनमोहन मेमोरियल पार्कको अन्य कम्पोनेन्टहरु निर्माणका लागि संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उडुययन मन्त्रालयसँग सहलगानीको प्रस्ताव गरी पठाइएको छ । त्यसैगरी गणेशमान पार्कका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरी निर्माण कार्य भइरहेको छ ।
- ९) यस अवधिमा नगरपालिकाको सबै क्षेत्रमा सार्वजनिक यातायातको पहुँच पुर्याइएको छ । साझा यातायातसँगको लगानी साझेदारीमा रत्नपार्क देखि ढुङ्गिनसम्म नियमित एवम् सर्वसुलभ सार्वजनिक यातायात सेवा सञ्चालनमा रहेको छ। ग्वार्को-लुभु-ढुङ्गिन

सम्म चार लेनको बाटो विस्तार गरी स्तरोन्नति गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । यसबाट ग्वाको-लामाटार यातायातमा समय र सुविधाका हिसाबले धेरै सहज भएको छ ।

- १०) नगरपालिकाले यस अवधिमा विभिन्न क्षेत्रमा देशकै अग्रणी मानक स्थापित गरेको छ, यस्ता केही मानकहरूमा मानव मलमूत्र व्यवस्थापन, शिक्षा क्षेत्रतर्फ छात्राहरूलाई निःशुल्क स्यानिटरी प्याड वितरण, प्रयोगात्मक परीक्षा र परियोजनामा आधारित शिक्षण सिकाइ निर्देशिकाको कार्यान्वयन, स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागु, प्राविधिक शिक्षाको विस्तार, नगरभित्रका संस्थागत विद्यालयमा अनिवार्य रूपमा १० प्रतिशत छात्रवृत्ति, गरीब, दलित र जेहेन्दार विद्यार्थीहरूलाई प्राविधिक शिक्षा अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति, श्रम बैंक कार्यान्वयन, उद्यमशीलता विकास कोष सञ्चालन, सहभागितामूलक योजना सञ्चालन पुस्तिकाको कार्यान्वयन, डिजिटल नागरिक वडापत्र प्रमुख रहेका छन् ।
- ११) स्वास्थ्य सेवातर्फ लुभु प्रथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई १५ शैयाको अस्पतालमा स्तरोन्नति गर्न नेपाल सरकारबाट स्वीकृति प्राप्त भएको छ । उक्त केन्द्रबाट विशेषज्ञ सेवासहित गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन रेडेन्ट वार्मर, इ. सि. जि. लगायत अन्य स्वास्थ्य उपकरणहरू थप गरिएको तथा बर्थिङ सेन्टर प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिएको छ । नगरपालिकाभर निःशुल्क औषधीहरू सर्वसुलभ रूपमा वितरणको व्यवस्था मिलाइएको छ । नगर क्षेत्रभित्रका ९४ प्रतिशत बालबालिकामा खोपको पहुँच पुगेको छ । त्यसैगरी किष्ट मेडिकल कलेजसँग सम्झौता गरी नगरवासीहरूलाई स्वास्थ्य उपचारमा १५ प्रतिशत छुटको व्यवस्था मिलाइएको छ । स्वास्थ्य संस्था नभएका वडा नं २,३,४,५ र ९ मा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र स्थापना गरी सञ्चालनमा आइसकेको छ ।
- १२) कोभिड-१९ को रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि "Unite to Fight Against Corona Virus COVID-19" को मूल थिमसहित विभिन्न प्रवर्धनात्मक एवम् उपचारात्मक कार्यक्रमहरू सघन रूपमा अघि बढाइएको छ । कोरोना विरुद्ध सचेतनात्मक सन्देशहरू सामाजिक सञ्जाल, माइकिङ लगायतका विभिन्न माध्यमबाट जनस्तरमा व्यापक रूपमा प्रवाह गरिएको छ । कोभिड-१९ का सङ्क्रमितहरूको खोजी, आरडिटी, पिसिआर र एन्टिजेन परीक्षण, क्वारेन्टिन तथा आइसोलेसनको व्यवस्था गरिएको छ । महालक्ष्मी नगरपालिका वडा नं ५ स्थित केयर एण्ड क्युर अस्पतालसँग सम्झौता गरी उक्त अस्पताललाई तीस बेड सम्मको कोभिड हाइकेयर आइसोलेसन युनिटको रूपमा सञ्चालन गरिएको छ । त्यसैगरी वडा नं ८ को ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र लुभुमा १० बेडको आइसोलेसन र वडा नं ६ सानागाउँको अनन्त इङ्लिस बोर्डिङ्ग स्कुलमा आइसोलेसन वार्ड सञ्चालनमा ल्याइएको छ । हरेक वडामा एक/एक जना स्वास्थ्यकर्मीलाई कोभिड व्यवस्थापन संयोजक तोकी जिम्मेवारी दिइएको छ ।

नगरपालिका अन्तर्गतका चार जना डाक्टरबाट कोभिड-१९ सङ्क्रमितहरुका लागि निःशुल्क चिकित्सकीय परामर्श सेवा र एक जना मनोपरामर्शकर्ताबाट मनोसामाजिक परामर्श प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । उक्त सेवाअन्तर्गत २०७८ जेष्ठ मसान्तसम्ममा १५४६ जनालाई चिकित्सकीय परामर्श र ८७ जनालाई मनोसामाजिक परामर्श प्रदान गरिएको छ । त्यसैगरी उक्त अवधिमा नगरपालिका क्षेत्रभित्रका ९५५ जनाको आरडिटी, २३४४ जनाको पिसिआर र ८६० जनाको एन्टिजेन समेत गरी जम्मा ४१५९ जनाको कोरोना परीक्षण गरिएको छ भने २९,०४४ जनालाई कोरोना विरुद्ध खोपको पहिलो मात्रा र १८,१८२ जनालाई दोस्रो मात्रा समेत लगाइसकिएको छ । त्यसैगरी नगरपालिकाबाट सञ्चालित दुई वटा एम्बुलेन्सबाट कोभिड-१९ का २१७ जना बिरामीलाई निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरिएको छ । केयर एण्ड क्युर अस्पतालको हाइकेयर आइशोलेसन युनिटबाट हालसम्म ३२ जनाको उपचार भएको छ ।

- १३) यस नगरपालिकाले शिक्षा क्षेत्रलाई पूर्वाधारको पनि पूर्वाधारको रूपमा लिएको छ । नगरपालिकाले निःशुल्क पाठ्यपुस्तक, दिवा खाजा, स्थानीय पाठ्यक्रम, Practical Manual Guide Book, स्थानीय पाठ्यपुस्तक, निःशुल्क स्यानिटरी प्याड, विद्यालय नर्स, शिक्षकहरुको मासिक रूपमा तलब भत्ता भुक्तानीजस्ता कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । CTEVT को आङ्गिक शिक्षालयको रूपमा महालक्ष्मी बहुप्राविधिक शिक्षालयको स्थापन भई IT विषयको अध्यापन सुरु गरिएको छ ।
- १४) कृषि तथा पशु विकासतर्फ नगरपालिकाले विभिन्न ठोस कार्यक्रमहरु अगाडि बढाएको छ। जसमा वडा नं १ देखि ५ सम्म कौसी खेती, वडा नं ६ र ७ मा लहरे तरकारी, वडा नं ८ मा च्याउ र पुष्प खेती, वडा नं ९ मा गोलभेडा र वडा नं १० मा अलैंची र ओखरको कृषि पकेट क्षेत्र, वडा नं ९ लाई गाईपालन र वडा नं १० लाई बाख्रापालनको पकेट क्षेत्र घोषणा गरी तत्सम्बन्धी विभिन्न प्रवर्द्धनात्मक एवम् सहयोगी कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गरिएका छन् ।
- १५) सामाजिक विकासतर्फ बालबालिका, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, विपन्न, दलित, पिछडिएका वर्ग र क्षेत्र लक्षित आर्थिक, सामाजिक विकासका विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएका छन् ।
- १६) सुशासन तथा सेवा प्रवाहका क्षेत्रमा डिजिटल नागरिक वडापत्र, फ्रि इन्टरनेट र खानेपानी सुविधा सहितको सेवाग्राही प्रतीक्षा कक्ष, एकीकृत सेवा प्रणाली तथा गुनासो सुनुवाईको व्यवस्था मिलाइएको छ । प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले नगर प्रमुखसँग, शाखा प्रमुखहरुले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसँग उपलब्धि सूचक सहितको कार्यसम्पादन सम्झौता गरिएको छ । सेवाग्राहीको जिज्ञासा समाधानका लागि

बारम्बार सोधिने प्रश्नहरू (FAQ) तयार गरी वेभसाइटमा राखिएको छ । त्यसैगरी विभिन्न पदहरूको कार्यविवरण तयार गरी लागु गरिएको छ । उपभोक्ता समिति मार्फत हुने कामहरूलाई सहज रूपमा सञ्चालन गर्न योजना सञ्चालन किताब प्रयोगमा ल्याइएको छ । सूचनाको हकसम्बन्धी कानुन बमोजिमका विवरणहरू कार्यालयको वेभसाइटबाट नियमित प्रकाशन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । सूचना अधिकारी मार्फत सूचना व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइएको छ ।

१७) हालसम्म १७ वटा ऐन, २ वटा नियमावली, २४ वटा कार्यविधि, ४ वटा निर्देशिका गरी जम्मा ४७ वटा कानुन निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएका छन् । निर्माण गरिएका सबै कानुनहरू राजपत्रमा प्रकाशित गरिएका छन् ।

१८) निर्वाचन मार्फत आदरणीय मतदाताहरूले आफ्नो अमूल्य मत मार्फत हामीलाई विजयी गराई दिएको जिम्मेवारी सम्हालेको चार वर्ष व्यतीत भइसकेको छ । हामीलाई नगरपालिकाको नेतृत्व गर्ने अवसर दिनुहुने आदरणीय सम्पूर्ण आमाबुबा, दाजुभाई तथा दिदिबहिनीहरूमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

१९) संविधानबमोजिम अब हाम्रो कार्यकाल करिब एक वर्ष मात्र बाँकी छ । निर्वाचनका बखत मतदाताहरूमाझ घोषणापत्र मार्फत गरिएका प्रतिबद्धताहरू वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट मार्फत पूरा गर्ने यो हाम्रो अन्तिम अवसर पनि हो तसर्थ नगर र नगरबासीका प्रमुख आवश्यकता, चाहना र हाम्रो प्रतिबद्धतालाई आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्ने क्रममा हृदयङ्गम गरेको छु । नीति तथा कार्यक्रममा कोरोना महामारीको रोकथाम तथा नियन्त्रण र भौतिक पूर्वाधार लगायत आर्थिक, सामाजिक सांस्कृतिक विकासका अधुरा कार्यहरूलाई विशेष ध्यान दिएको छु । त्यसैगरी संविधानले प्रदान गरेको अधिकार सूची, पन्ध्रौं योजना, दिगो विकासका लक्ष्यहरू, नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारका नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, क्षेत्रगत राष्ट्रिय नीतिहरू लाई मार्गदर्शनको रूपमा लिएको छु । त्यसै गरी प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरू, विभिन्न राजनितिक दल, नागरिक समाजका प्रतिनिधि, विषय विज्ञहरू लगायत विभिन्न संघ-संस्था एवम् व्यक्तिहरूबाट प्राप्त सुझाव सल्लाह र पृष्ठपोषण समेतलाई यस नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्दा आधार लिएको छु ।

अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०७८।७९ का लागि प्रस्तावित विषय क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गर्दछु ।

राजस्व परिचालन

२०) नेपालको संविधान एवम् सङ्घीय तथा प्रदेश कानुनबमोजिम कर संरचना र कर प्रशासनलाई व्यवस्थित र सुदृढीकरण गरिनेछ ।

२१) यस नगरपालिकाभित्र नागरिकता प्रमाणपत्र सिफारिस, भूकम्पपीडितलाई दिने सिफारिस, सर्जमिन मुचुल्का, विपन्न वर्गलाई दिइने सिफारिस, ३५ दिनभित्रका

घटना दर्ता, स्वास्थ्य उपचार, छात्रवृत्ति, वडाबाट नगरपालिकामा गरिने सिफारिस, नगरपालिकाबाट अन्य सरकारी निकायमा दिइने सिफारिसमा कुनै शुल्क र दस्तुर नलिइने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- २२) हालसम्म व्यवसाय दर्ता नगर्ने व्यावसायीहरूले आगामी आर्थिक वर्षको पहिलो ३ महिना (असोज मसान्तसम्म) र त्यसपछिको अर्को ३ महिना (पुष मसान्तसम्म) दर्ता गर्न आएमा व्यवसाय दर्ता एवम् हालसम्मको वार्षिक शुल्कमा क्रमश २५% र १०% छुट दिई व्यवसाय दर्ता गरिनेछ ।
- २३) नगरपालिकाको राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी सोका आधारमा राजस्वको दायरा विस्तार गरिनेछ ।
- २४) नियमित एवम् सबैभन्दा धेरै कर तिर्ने करदाताहरूमध्ये गोला प्रथाबाट १० जनालाई सम्मान गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- २५) उद्योग वाणिज्य क्षेत्रका प्रतिनिधि, जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, कर सङ्कलक स्वयंसेवकहरू समेतको सहभागितामा घर बहाल र व्यवसाय कर संकलन अभियान एवम् कर सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी नगरभित्रका सम्पूर्ण व्यवसायहरूको अभिलेखीकरण गरिनेछ ।
- २६) राजस्व प्रशासनलाई अझै सक्षम, पारदर्शी, प्रविधिमैत्री र सेवाग्राहीमैत्री बनाइनेछ । आगामी आ.व.मा अनलाइन प्रणाली मार्फत कर भुक्तानीको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- २७) प्रत्येक वडाबाट उत्कृष्ट ३ जना करदाता छनोट गरी सम्मान गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

पूर्वाधार विकासतर्फ

- २८) वडा नं १ मा अत्याधुनिक बहुउद्देश्यीय भवन निर्माण कार्यलाई द्रुत गतिमा अघि बढाइनेछ । वडा नं २,३,४,५,८,९ र १० का वडा कार्यालय भवनहरू आगामी आर्थिक वर्षभित्र निर्माण सम्पन्न गरिनेछ । नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ ।
- २९) आगामी आर्थिक वर्ष भित्र नगरका ६ मिटरभन्दा बढी चौडा सडकहरू कालोपत्रे गर्ने कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- ३०) मर्मत सम्भार कोष मार्फत भौतिक पूर्वाधारहरूको मर्मत सम्भारको व्यवस्था गरिनेछ ।

- ३१) आगामी आ.व.मा सङ्घ तथा प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा वडा नं ८ मा जेष्ठ नागरिक पार्क र वडा नं ९ मा बाल उद्यान निर्माणको डि. पि. आर. तयार गरी आयोजना कार्यान्वयन प्रक्रिया अघि बढाइनेछ ।
- ३२) नगर पालिकाभित्र निर्माण हुने भवनमा अनिवार्य सिल्ड सेप्टी ट्यांक राख्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाइको साथ लागु गरिनेछ ।
- ३३) सडक क्षेत्राधिकारभित्र रहेका विद्युत र टेलिफोनको पोल तथा तारलाई सम्बन्धित निकायसँगको समन्वय र साझेदारीमा भूमिगत रूपमा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- ३४) "सार्वजनिक जमिन: साझा स्वामित्व र उत्तरदायित्व" भन्ने नारासहित नगरक्षेत्रभित्रका सार्वजनिक जग्गाहरूको उचित संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ । नगरपालिकाभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाको पहिचान, सीमाङ्कन, नक्साङ्कन, अभिलेखाङ्कन गर्ने कार्यमा सम्बन्धित वडाको नेतृत्वमा स्थानीयबासीहरूलाई सहभागि गराइनेछ।
- ३५) ढुङ्गीन – मानेदोभान सडक खण्डमा बाह्रै महिना यातायात सुचारु गर्न नियमित मर्मतसम्भार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ३६) ग्वार्को-लामाटार-मानेदोभान सडक खण्डको आवश्यक स्थानमा यात्रु विश्रामस्थल निर्माण गरिनेछ ।
- ३७) नगरपालिका भित्रका ग्यास खानीहरूको उपयोगको सम्भाव्यता अध्ययनका लागि सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ ।
- ३८) मूल्याङ्कनको वस्तुगत मापदण्ड बनाई नगरभित्रका उत्कृष्ट कार्य गर्ने उपभोक्ता समिति तथा टोल विकास संस्थाहरूलाई सम्मान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ३९) नगरक्षेत्रभित्र हुने जग्गाको प्लटिङ गर्ने कार्यलाई व्यवस्थापन एवम् नियमन गरिनेछ ।
- ४०) गोदावरी खोलाको संरक्षण एवम् करिडोर निर्माणको डि. पि. आर. बमोजिम योजना कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायसँग पहल गरिनेछ ।
- ४१) वडा नं १० को मनमोहन मेमोरियल पार्क, वडा नं १ को बहुउद्देश्यीय भवन, नगर सभाहल निर्माण लगायतका रणनीतिक महत्त्वका योजनाहरूलाई बहुवर्षिय योजनाको रूपमा विशेष प्राथमिकताका साथ अघि बढाइनेछ । ढुङ्गीन मानेदोभान सुरुङ्गमार्ग निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गर्न संघ तथा प्रदेश सरकारसँग पहल गरिने छ ।

रोजगार, उद्योग तथा वाणिज्य

- ४२) "उद्यमीको साथमा नगर प्रमुख" भन्ने अभियानका साथ नगरपालिकाले सुरु गरेको नगर प्रमुख युवा उद्यमशीलता विकास कार्यक्रमलाई उपलब्धि समीक्षाका आधारमा विस्तार गरी निरन्तरता दिइनेछ ।
- ४३) नगर क्षेत्रभित्र कुनैपनि नागरिकलाई भोकै पर्न नदिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । त्यसका लागि कोभिड-१९ तथा अन्य विपदबाट प्रभावित भई खाद्यान्न अभाव भएका व्यक्तिहरूका लागि सञ्चालित श्रमिकका लागि खाद्यान्न कार्यक्रम प्रभावकारी देखिएकाले यस कार्यक्रमलाई आगामी आ.व.मा समेत निरन्तरता दिइने छ । खाद्यान्नको अभावमा रहेका गर्भवती, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, असहाय बालबालिकाहरूको हकमा सम्बन्धित वडा मार्फत विना श्रम राहत स्वरूप खाद्यान्न उपब्ध गराइनेछ ।
- ४४) वातावरण प्रदूषण गर्ने उद्योगहरू स्थापना एवम् सञ्चालनलाई निरुत्साहित गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ४५) महिला, आदिवासी/जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्ति लगायतका लक्षित वर्गका व्यक्तिहरूले सामूहिक रूपमा सञ्चालन गरेका उद्योगमा व्यवसाय दर्ता दस्तुर एवम् वार्षिक करमा ५० प्रतिशत छुट प्रदान गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ४६) उपभोक्ता हित संरक्षणका लागि बजार अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । उद्योग वाणिज्य क्षेत्रका संघ संस्था र उपभोक्ता हितसँग सम्बन्धित सरोकारवाला संघसंस्थाहरूसँगको समन्वयमा उपभोक्ता सचेतना, अनुगमन र नियमन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४७) नगरक्षेत्रभित्रका उद्योग तथा उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहन तथा संरक्षण गरिनेछ ।
- ४८) परम्परागत ढाका, सुकुल, माटोका भाँडाकुँडा, हस्तकलासम्बन्धी घरेलु उद्योगहरूलाई प्रोत्साहन गर्न वार्षिक करमा २५ प्रतिशत छुटको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ४९) नगरपालिकाको पहिचान झल्कने परम्परागत हस्तकला, ढाका, सुकुल आदि उत्पादनको बजारीकरणमा सहयोग गर्न कोसेली घर सञ्चालनमा सहयोग गरिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ५०) श्रम बैङ्कलाई अद्यावधिक गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

सहकारी

- ५१) सहकारीलाई अर्थतन्त्रको महत्त्वपूर्ण खम्बाको रूपमा प्रवर्द्धन, सबलीकरण र विकास गर्न सहयोग गरिनेछ । नगरपालिका र सहकारी संघ संस्थाहरूसँगको लागत साझेदारीमा सहकारी प्रवर्द्धन एवम् सामुदायिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- ५२) सबै सहकारीहरूलाई कोपोमिसमा आवद्ध गरी सहकारीसम्बन्धी तथ्याङ्कलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- ५३) समान प्रकृतिका सहकारीहरूलाई एकीकरण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ५४) सहकारी संस्थाहरूको लागत साझेदारीमा सहकारीका सदस्यहरूको क्षमता विकासका लागि सहकारी व्यवस्थापन, सहकारी लेखा, सहकारी सचेतना लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ५५) सहकारी संस्थाहरूको प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

कृषि, सिचाई, वन तथा पशु विकास

- ५६) “गरौं व्यावसायिक खेती: आफ्नै पौरखले हुन्छ है उन्नति” भन्ने जागरणका साथ नगरभित्र व्यावसायिक खेती गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । व्यावसायिक खेती गर्ने कृषक तथा कृषक समूहलाई निश्चित मापदण्डको आधारमा उन्नत नश्वका बिउ, कृषि औजार, प्रविधि, बजारीकरणमा सहयोग र कृषि तथा पशु पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ५७) विदेशबाट फर्किएका युवाहरूलाई सामूहिक रूपमा व्यावसायिक कृषि कर्म गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ५८) खेती नगरी बाँझो जग्गा छोड्ने जग्गाधनीहरूको जग्गामा उत्पादन ह्रासकर लगाइनेछ । बाँझो जग्गामा छिमेकी वा भूमिहीन श्रमिकहरूले व्यावसायिक खेती गर्न चाहेमा सम्बन्धित वडाको समन्वयमा जग्गाधनीको समेत सहमति लिई खेती गर्ने व्यवस्था मिलाउने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ५९) कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण, विविधीकरण तथा बजारीकरणमा जोड दिई यस नगरलाई कृषि पर्यटनको रूपमा विकास गर्न सहयोग गरिनेछ । माध्यमिक तहका विद्यार्थीहरूलाई कृषि कर्ममा प्रयोगात्मक रूपमा संलग्न गराई कृषि क्षेत्रलाई कृषि शिक्षालयको रूपमा विकास गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ६०) प्राकृतिक प्रकोप वा अन्य विशेष कारणबाट कृषिजन्य उत्पादनमा हुने हानी नोक्सानीको राहतका लागि स्थापित कृषक राहत कोषमा थप रकम विनियोजन गरिनेछ । कार्यविधिका आधारमा उक्त कोषबाट राहत तथा क्षतिपूर्ति प्रदान गरिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ६१) नेपाल विज्ञान प्रविधि तथा प्रज्ञा प्रतिष्ठानको प्राविधिक सहयोगमा विद्यालय, समुदाय तथा सार्वजनिक स्थलमा नमुनाको रूपमा खाद्य हरियाली सहर कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ६२) कम्पोष्ट र प्राङ्गारिक मलको प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ६३) नगर क्षेत्रभित्र कृषि तथा पशु प्राविधिक सेवालाई सर्वसुलभ बनाइनेछ ।

- ६४) संघ तथा प्रदेश सरकार र अन्य संघसंस्थाहरूसँगको सहलगानीमा तरकारी तथा फलफूल बजार र शीतभण्डार निर्माण गरिनेछ ।
- ६५) सिचाईका लागि राजकुलो तथा अन्य कुलोहरुको मर्मत सम्भार गरिनेछ । पानीको स्रोत अभाव भएको स्थानमा थोपा सिचाई कार्यक्रममा सहयोग गरिनेछ ।
- ६६) तरकारी खेतीमा हानिकारक विषादी प्रयोगलाई नियन्त्रण गरी IPM (Integrated Pest Management) पद्धतिलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ६७) समूह वा सहकारीमा आबद्ध भई पशुपालन गर्ने कृषकहरुलाई पशु आहार व्यवस्थापन अन्तर्गत हे मेकिड, साइलेज तयारी तथा दुग्ध सङ्कलन कन्टेनर, दुध दुहुने मेसिन, च्याप कटर मेसिन, काउ म्याट लगायतका उन्नत प्रविधिमा अनुदान प्रदान गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ६८) स्वस्थ र स्वच्छ मासु उत्पादन एवम् वितरणका लागि आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
- ६९) कृषि तथा पशु प्रोफाइल तयार गरी कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ७०) भूउपयोग नीति तर्जुमा गरी जमिनको उपयोगलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- ७१) छाडा चौपायाहरुको व्यवस्थापनको उचित प्रबन्ध गरिनेछ ।
- ७२) सामुदायिक वन संरक्षण, जलाधार संरक्षण, पर्यापर्यटन तथा पर्यावरण विकासका कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७३) सामुदायिक वनसँगको साझेदारीमा वन संरक्षण र उपयोगलाई उत्पादनसँग जोड्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

संस्कृति, पर्यटन तथा सम्पदा संरक्षण

- ७४) नगरको प्राचीन संस्कृति, सम्पदा, जैविक विविधता तथा दृश्यावलोकन जस्ता पर्यटकीय पूर्वाधारको उपयोग र विकास मार्फत पर्यटकलाई आकर्षण गरिनेछ ।
- ७५) परम्परागत कला, संस्कृति झल्किने गरी सम्पदा बस्तीभिन्न आवास गृह निर्माण गर्दा नक्सा पास गर्दा लाग्ने दस्तुरमा ७५ प्रतिशत छुट सुविधा दिइने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७६) नेवारी तथा तामाङ संस्कृति एवम् परम्परा संरक्षण गरी आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन गरिने छ । वडा नं ६ र ८ मा नेवारी सङ्ग्रहालय र वडा नं १० मा तामाङ सङ्ग्रहालय स्थापना गरिने कार्यलाई अघि बढाइनेछ ।
- ७७) वडा नं १ मा रहेको अन्तर्राष्ट्रिय धार्मिक सङ्ग्रहालयको प्रवर्द्धनमा सहयोग गरिने छ ।

- ७८) नगर क्षेत्रभित्रको भाषा साहित्यको उत्थानका लागि नगर साहित्य परिषद गठन गरी गीत संगीत, नाटक, भाषा, साहित्यको संरक्षण र संवर्द्धन गरिनेछ । नगरभित्रका कला, साहित्य, संस्कृति लगायतका क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पुर्याउने व्यक्ति तथा संस्थाहरूलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७९) नगरभित्र रहेका पूरातात्विक एवम् धार्मिक महत्त्वका सम्पदाहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । परम्परागत गुठी तथा टुष्टहरूको व्यवस्थापन एवम् संरक्षणमा सहयोग गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ८०) नगरका सम्पदा वस्तीभित्र रहेका भित्री सडकहरूलाई मौलिक स्वरूपमा संरक्षण र विकास गरिनेछ ।
- ८१) नगर क्षेत्रभित्र रहेका श्रृङ्ग ऋषि गुफा, महालक्ष्मी मन्दिर, देवीस्थान मन्दिर, अशोक स्तम्भ, सिद्धिपुरको महाङ्काल भैरव लगायतका प्राचीन महत्त्वका धार्मिक स्थलहरूलाई धार्मिक पर्यटन क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ८२) लुभूलाई औद्योगिक क्षेत्र, लामाटार र लाकुरी भञ्ज्याङलाई पर्यटन क्षेत्र, सिद्धिपुरलाई सांस्कृतिक नगरीको रूपमा विकास गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ८३) वडा नं ६, ८ र १० मा होमस्टे सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ८४) नगर क्षेत्रभित्रका सबै धर्म संस्कृति, जात्रा, पर्व, पूजा आदिको व्यवस्थापन समिति मार्फत संरक्षण, सम्वर्द्धन एवम् व्यवस्थापन गरी सांस्कृतिक पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- ८५) नगर क्षेत्रभित्रका वन्यजन्तु, वातावरण, प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै पदयात्रा, साइक्लिङ र हाइकिङ मार्गहरूको निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ८६) नगरपालिका भित्रका मौलिक पहिचान झल्कने कला, संस्कृति र पेशालाई जीवन्त बनाउन अन्तरपुस्ता सीप हस्तान्तरणमा आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

स्वास्थ्य

- ८७) संघ र प्रदेश सरकारसँगको सहयोगमा कोभिड - १९ को सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि Contact Tracing, Antigen र PCR परीक्षण व्यापक रूपमा गरिनेछ।
- ८८) नगर क्षेत्रभित्रका सबै नागरिकलाई कोभिड-१९ विरुद्धको खोपको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- ८९) लुभू प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई १५ बेडको अस्पतालमा स्तरोन्नति गर्ने निर्णय कार्यान्वयन गर्न आवश्यक जग्गा लगायतका पूर्वाधारको विकास गरिनेछ ।

लामाटारमा सुविधा सम्पन्न ५० बेडको सरुवा रोग अस्पताल स्थापनाका लागि थप पहल गरिनेछ ।

- ९०) लुभु प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको प्रयोगशालाको स्तरोन्नति गरिनेछ साथै नगरभित्रका अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरूमा क्रमशः प्रयोगशालाको स्थापना गरिनेछ ।
- ९१) आगामी आर्थिक वर्षभित्रै वडा नं १० मा बर्थिङ सेन्टर स्थापना गरिनेछ ।
- ९२) हरेक वडाहरूमा विशेषज्ञ सेवासहितको स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।
- ९३) कोभिड-१९ को सम्भावित सङ्क्रमण जोखिमका सम्बन्धमा पूर्व सावधानी, रोकथाम तथा उपचारको प्रभावकारी व्यवस्था मिलाइनेछ । कोभिड रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि कोभिड कोषमा आवश्यक रकम जम्मा गरिने छ ।
- ९४) निःशुल्क उपलब्ध गराइने औषधिहरूको वितरण प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
- ९५) नगर क्षेत्रभित्र कोभिड-१९ का बिरामीहरूका लागि निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ९६) राष्ट्रिय बिमा बोर्ड लगायत सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थासँग समन्वय गरी नगर क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ९७) पोषण, व्यायाम, योग, ध्यान तथा आयुर्वेदमा आधारित पञ्चकर्म लगायतका प्राकृतिक चिकित्सा पद्धतिलाई अवलम्बन गरी स्वस्थ जीवनशैलीलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- ९८) जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित महामारीको पूर्वानुमान, रोकथाम तथा नियन्त्रण योजना तयार गरी लागु गरिनेछ ।
- ९९) स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता विकास र प्रोत्साहनका लागि आवश्यक तालिम एवम् उत्प्रेरणाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- १००) नगर क्षेत्रभित्रका स्वास्थ्य संस्था मार्फत परिवार नियोजन सेवालार्ई अझ सुलभ एवम् प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- १०१) सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको मनोबल बढाई सेवामा क्रियाशील गराउन आवश्यक सम्मान तथा प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरू ल्याइनेछ ।
- १०२) नसर्ने रोगको रोकथाम तथा उपचारका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद विकास

- १०३) महालक्ष्मी नगरपालिकालार्ई आकर्षक शैक्षिक हबका रुपमा विकास गरिने नीतिलार्ई निरन्तरता दिइनेछ ।

- १०४) विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गरी गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता गरिने छ ।
- १०५) मौलिक हकअन्तर्गत संविधानले प्रत्याभुत गरेको शिक्षासम्बन्धी हकको सुनिश्चितताका लागि शैक्षिक पूर्वाधार, शिक्षण सिकाइ, कक्षाकोठा व्यवस्थापन, शिक्षक विद्यार्थी सहयोग लगायतका आवश्यक शैक्षिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।
- १०६) **छोरीचेली पढाऔं: समुन्नत समाज बनाऔं** भन्ने अभियानका साथ कार्यविधिका आधारमा नगरपालिकाभित्र स्थायी रूपले बसोबास गर्ने वडा नं १० का सबै र अन्य वडाका आर्थिक रूपले विपन्न नगरभित्रका सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने कक्षा १२ सम्मका छात्राहरूको अध्ययनमा सहयोग पुर्याउन **चेली शिक्षा टेवा खाता** खोली वार्षिक ६,०००/- बैङ्कमार्फत उपलब्ध गराइनेछ ।
- १०७) सामुदायिक एवम् संस्थागत विद्यालयको मूल्याङ्कन कार्यविधिका आधारमा उत्कृष्ट विद्यालय घोषणा गरिने छ ।
- १०८) कोभिड-१९ का कारण अभिभावक गुमाएका नगर क्षेत्रभित्रका स्थायीवासी अठार वर्षमुनिका बालबालिकाहरूको अध्ययनका लागि प्रति विद्यार्थी वार्षिक रु २५,०००/- दुई किस्तामा शैक्षिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ ।
- १०९) शैक्षिक सत्र २०७७ देखि लागु स्थानीय पाठ्यक्रमबमोजिम कक्षा १ र ८ को स्थानीय पाठ्यपुस्तक **हामी र हाम्रो महालक्ष्मी** तयार भई लागु भइसकेको छ । आगामी आ.व.मा कक्षा २ देखि ७ सम्मको स्थानीय पाठ्यपुस्तक तयारी गरी लागु गरिनेछ ।
- ११०) प्रारम्भिक बाल कक्षादेखि कक्षा ३ सम्म कक्षा शिक्षण(Grade Teaching) प्रणाली लागु गरिनेछ ।
- १११) प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद (CTEVT) बाट सम्बन्धन प्राप्त महालक्ष्मी बहुप्राविधिक शिक्षालयको भवन निर्माणका लागि जग्गा व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरूमा सहयोग गरिनेछ ।
- ११२) हरित विद्यालयको अवधारणाबमोजिम शिक्षक, विद्यार्थी तथा अभिभावकहरूको संलग्नतामा **एक विद्यालय एक बगैचा** कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ११३) निजी क्षेत्रबाट सञ्चालनमा रहेका शिशु शिक्षा केन्द्रहरूको अभिलेख व्यवस्थित रूपमा अद्यावधिक गरी प्रभावकारी नियमन गरिनेछ ।
- ११४) प्राविधिक र उच्च शिक्षातर्फ प्रोत्साहन गर्न नगर प्रमुख **छात्रवृत्ति कोष**को स्थापना गरिनेछ । आवश्यक कार्यविधि र मापदण्ड तयार गरी उक्त कोषबाट उच्च शिक्षा

अध्ययन गर्न चाहने स्थायीबासी आर्थिक अवस्था कमजोर भएका विद्यार्थीहरूलाई निब्याजी शैक्षिक कर्जा तथा छात्रवृत्ति प्रदान गरिनेछ ।

- ११५) मेयरसँग विद्यार्थी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । उक्त कार्यक्रम अन्तर्गत मेयर र विद्यार्थीबीचको अन्तर्क्रिया, नमुना नगरसभा सञ्चालन एवम् विशेष छात्रवृत्ति कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ११६) सबै सामुदायिक विद्यालयमा विद्यालय नर्स घुम्ती सेवा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ११७) सबै विद्यालयलाई बालमैत्री र अपाङ्गमैत्री बनाउने गरी न्यूनतम भौतिक सुविधाको सुनिश्चितता गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ साथै विद्यालय कलरकोड अनुसार रङ्गरोगन गर्ने नीति कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ११८) सामुदायिक विद्यालयमा इन्टरनेट र प्रविधिको माध्यमबाट विद्यालय व्यवस्थापन र शिक्षण सिकाइ गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । नगर क्षेत्रभित्रका कम्तीमा ४ वटा विद्यालयलाई पूर्ण डिजिटल विद्यालयको रूपमा सञ्चालन गर्न सुरुवात गरिनेछ ।
- ११९) सामुदायिक सिकाइ केन्द्र मार्फत निरन्तर शिक्षा, आय आर्जन कार्यक्रम र समुदाय परिचालनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- १२०) राष्ट्रिय युवा परिषद्को सहयोग र सहकार्यमा युवा स्वयंसेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- १२१) नगरस्तरीय युवा सूचना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ । नगर तथा वडा स्तरीय युवा सञ्जाल मार्फत युवा लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- १२२) नगर क्षेत्रभित्र विभिन्न विधाका खेलको विकासका लागि मेयरकप खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १२३) नगर तथा वडास्तरीय खेलकुद विकास समिति गठन गरी खेलकुद विकासका दिर्घकालीन योजना निर्माण र कार्यान्वयन गरिनेछ । खेलाडीहरूलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिताहरूमा सहभागी हुन प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- १२४) नगरपालिकाको खेलकुद विकासका लागि रङ्गशाला निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- १२५) युवा प्रतिभाहरूको पहिचान, विकास, सम्मान र प्रदर्शनको अवसर प्रदान गरिनेछ ।

वातावरण, सरसफाइ, फोहोरमैला तथा विपद् व्यवस्थापन

- १२६) "सफा नगर अभियानमा: युवा सक्रियता हरेक बिहानमा" भन्ने अभियानसहित प्रत्येक टोलटोलका युवाहरूलाई फोहोरको वैज्ञानिक व्यवस्थापनमा सहभागी हुन

प्रोत्साहन गरिनेछ । यस कार्यमा सक्रियतापूर्वक सहभागी हुने समूह तथा टोललाई फोहोर सेग्रिगेसन कन्टेनर सहितका सफाइ सामग्रीहरु उपलब्ध गराइनेछ । सरसफाइ अभियानका उत्कृष्ट व्यक्ति, समूह, संघ संस्थालाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिनेछ ।

- १२७) हरेक घरमा हरियाली र पोषणका लागि कम्तीमा एक जोडी फलफूलको बिरुवा रोप्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १२८) मानव मलमूत्र व्यवस्थापनका लागि काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी बोर्डसँगको साझेदारी, Bill and Melinda Gates Foundation र इन्फोको प्राविधिक सहयोगमा आवश्यक पूर्वाधारहरु निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १२९) नदी एवम् सार्वजनिक स्थलमा जथाभावी फोहोर फाल्ने कार्यलाई सामाजिक अपराधको रूपमा लिइनेछ । यस्ता कार्यलाई कानूनको दायरामा ल्याइने छ ।
- १३०) गोदावरी, हनुमन्ते र कर्मनासा खोलामा दायँबायाँ करिडोर र व्यवस्थित पार्क निर्माण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । धार्मिक महत्त्वका गोदावरी र कर्मनासा सभ्यताको संरक्षण र संवर्द्धन गरिनेछ ।
- १३१) नगरक्षेत्र भित्रका मुख्यमुख्य स्थानहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १३२) नदी किनार, नदी उकास तथा सडक किनार र नाङ्गा पाखाहरुमा वृक्षारोपण गरी हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १३३) विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्ने कार्यलाई यसै वर्ष पूरा गरिनेछ। संघ, प्रदेश तथा अन्य संघसंस्थाहरुसँगको सहयोग, समन्वय र सहकार्यमा विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । विपद् व्यवस्थापन कोषमा थप रकम विनियोजन गरिनेछ ।
- १३४) नगरपालिकाभित्रका सडकहरुमा जथाभावी रूपमा पार्किङ गर्ने, निर्माण सामग्री थुपार्ने, फोहोर फाल्ने, जथाभावी सडक र सार्वजनिक स्थल खन्ने र भत्काउने कार्यलाई नियमन गरिनेछ साथै प्रत्येक वडा कार्यालयको समन्वयमा सार्वजनिक स्थलहरुको नियमित सरसफाइ एवम् संरक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १३५) एक टोल एक पार्क अभियान अन्तर्गत आगामी आ.व.मा प्रत्येक वडामा कम्तीमा एक पार्कको निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- १३६) नगरभित्र प्लास्टिकको झोलाको प्रयोगलाई निरुत्साहित गरी पुनः प्रयोग गर्न मिल्ने कागज वा कपडाको झोला प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

१३७) नगरभित्रका विपद् जोखिम क्षेत्र एवम् बस्तीहरूको पहिचान र नक्साङ्कन गरी उक्त क्षेत्रको सुरक्षा तथा स्थानान्तरण योजना बनाइनेछ ।

खानेपानी व्यवस्थापन

१३८) "हाम्रो प्रतिबद्धता: स्वच्छ र शुद्ध खानेपानीमा प्राथमिकता" को अभियानसहित सञ्चालित विभिन्न कार्यक्रमहरूलाई आगामी आ.व.मा पूर्णता दिई खानेपानीको सहज आपूर्तिको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१३९) मेलम्ची खानेपानी योजनाको पाइप लाइन विस्तार गर्न डि. पि. आर. सम्पन्न भएका वडा नं १ देखि ५ सम्म पाइपलाइन विस्तारका लागि टेन्डर आह्वान र वडा नं ६ देखि १० सम्म डि. पि. आर. गर्नका लागि समन्वय गरिने छ ।

१४०) नयाँ निर्माण हुने प्रत्येक घरले वर्षाको पानी जमिनमा सङ्कलन गर्न अनिवार्य रूपमा रिचार्ज पिट निर्माण गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागु गरिनेछ ।

१४१) काठमाडौं उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डको साझेदारीमा नगर भित्रका ढुङ्गेधारा, पोखरी, कुवा, पँधेरा इनार लगायत सम्पदा एवम् पानीका स्रोतहरूको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१४२) ठूला स्रोत भएका चापाखर्क खानेपानी आयोजना लगायतका खानेपानी आयोजनाका मुहानहरूको संरक्षण तथा स्तरोन्नति गरिने छ ।

१४३) नगर क्षेत्रभित्र रहेका खानेपानी उपभोक्ता समितिहरूको निश्चित नीति, कानून, कार्यविधि, मापदण्ड बनाई नियमन र प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१४४) नगर क्षेत्रभित्रको जलाधार र पानीको मुहान संरक्षण गरी Ground Water Recharge का लागि पोखरीहरू निर्माण गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१४५) नगरको खानेपानी समस्याको दिगो समाधानका लागि नजिकका स्थानीय तह, काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड, काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग र अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वय र साझेदारीमा थप सम्भावित खानेपानी आयोजनाको पहिचान र कार्यान्वयनका लागि पहल गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा, समावेशीकरण र पञ्जीकरण

- १४६) महिला तथा बालबालिकासँग उपप्रमुख कार्यक्रम अन्तर्गत एकल तथा विपन्न महिलाहरूका लागि सीपमूलक तालिम, बिउ पुँजी प्रदान, प्रविधि हस्तान्तरण र बजारीकरण समेतमा सहयोग गरिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १४७) सङ्घीय र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप सामाजिक सुरक्षा भत्ता तथा स्वास्थ्य बिमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सहयोग गरिनेछ।
- १४८) " बा आमाको सेवा: स्वास्थ्य उपचारमा टेवा" भन्ने नाराका साथ ७० वर्ष नाघेका जेष्ठ नागरिकहरूका लागि प्रत्येक महिना घरदैलोमै गई रक्तचाप, मधुमेह, अक्सिजनको मात्रा जस्ता सामान्य स्वास्थ्य परीक्षण गरी आवश्यक औषधि वितरण गरिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १४९) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीमा सहयोग गरिनेछ साथै निश्चित मापदण्डका आधारमा सहायक सेवा, सामग्री तथा प्रविधि उपलब्ध गराइनेछ ।
- १५०) नगरक्षेत्रभित्र निर्माण हुने भौतिक पूर्वाधार र प्रदान गरिने सेवालार्इ अपाङ्गमैत्री बनाइनेछ।
- १५१) एकल, विपन्न तथा पिछडिएका महिलाहरूको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक सशक्तीकरण तथा क्षमता विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- १५२) आदिवासी जनजाति, अपाङ्ग, दलित तथा पिछडिएका वर्गका लागि आय आर्जन तथा क्षमता विकास मार्फत सशक्तीकरण गर्न आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- १५३) संघ, प्रदेश र सामाजिक संघसंस्थासँग समन्वय र सहकार्य गरी बौद्धिक अपाङ्गता, अटिज्म भएका, पूर्ण र अतिअशक्त बेसहारा लगायतका बालबालिकाको बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिता समेतमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरू ल्याइनेछ ।
- १५४) बेसहारा तथा सडक बालबालिकाहरूको व्यवस्थापन गर्ने कार्यक्रममा सहयोग गरिनेछ। बालबालिकामाथि हुने सबै प्रकारका हिंसा नियन्त्रणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- १५५) "घटना दर्ता ३५ दिन वारि: मनन गरौं आफ्नो जिम्मेवारी" भन्ने नाराका साथ ३५ दिनभित्र हरेक व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्न सचेतनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

- १५६) नगरपालिका भित्रका सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीहरूलाई आगामी आर्थिक वर्षदेखि प्रत्येक चौमासिकमा कोभिड तथा अन्य स्वास्थ्य उपचार सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत प्रति व्यक्ति रु १००० प्रदान गरिनेछ ।
- १५७) सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैङ्कमार्फत लाभग्राहीको घरदैलो नजिकबाटै प्राप्त गर्ने आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंकमा जम्मा भएको जानकारी मोबाइल एस. एम. एस. मार्फत दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १५८) नगरपालिकामा रहेका व्यक्तिगत घटना दर्ता अभिलेखलाई डिजिटाइज गरिनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत क्षमता विकास

- १५९) "सेवा प्रवाहमा एक पाइला सरौं, विनम्रता र तत्परता सहित सेवा गरौं" भन्ने नाराका साथ सेवाग्राहीमैत्री सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाइनेछ । यसका लागि कर्मचारीहरूको पेशागत क्षमता तथा व्यावसायिक नैतिकता अभिवृद्धि हुने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- १६०) सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारले तयार गरेका सेवा प्रवाह मानक समेतका आधारमा गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड (SOP) तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई one door service को अवधारणाबमोजिम स्वचालित एवम् सहज रूपमा सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई अझ प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- १६१) नगरपालिका सम्बद्ध सबै राज्य र गैर राज्य पक्षहरूको नैतिक व्यवहार समेटिएको नगरस्तरीय सदाचार नीति तयार गरिनेछ ।
- १६२) नगरपालिकाका हरेक क्रियाकलापहरूलाई क्रमशः डिजिटल प्रणालीयुक्त बनाउँदै लगिनेछ । नगरपालिकाको कार्यालयसहित वडा कार्यालय, विद्यालयहरू, स्वास्थ्य संस्थाहरू, कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रहरू आदिमा विद्युतीय हाजिरी, लगबुक राख्ने र आन्तरिक नियन्त्रण र सञ्चार प्रणालीलाई विद्युतीय माध्यमबाट व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १६३) विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहमा सार्वजनिक जवाफदेहिता कायम गरिनेछ । नगरबाट गरिने विकास निर्माण र सार्वजनिक सेवा प्रवाहका सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाइ, सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण र तेस्रो पक्ष मूल्याङ्कन जस्ता सार्वजनिक जवाफदेहिताका औजारहरूको अवलम्बन गरिनेछ ।
- १६४) नगरक्षेत्रभित्र सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रम र सेवाप्रवाहको सूचकहरू तयार गरी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । आधुनिक सूचना प्रविधिको माध्यमबाट गुनासको सम्बोधन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- १६५) नगरभित्र कुनै पनि प्रकारका अनियमितता वा भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १६६) न्यायिक समिति र सम्बद्ध कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । आर्थिक रूपले विपन्न तथा पिछडिएका व्यक्तिहरूको न्यायमा सहज पहुँच पुर्याउन कानूनी परामर्श तथा सहयोग गरिनेछ ।
- १६७) नगरक्षेत्रभित्र सञ्चालित राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूको वार्षिक कार्यक्रमलाई नगरपालिकाको योजना तथा बजेटमा समावेश गरी नगरपालिकाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा परिचालन गरिनेछ ।
- १६८) नगरपालिकाको सूचना प्रवाह प्रणालीलाई थप व्यवस्थित बनाइनेछ । नगरपालिकाका सूचनाहरूको प्रवाहमा फेसबुक, इमो, भाइबर, ह्वाट्स एप, म्यासेन्जर, ट्विटर जस्ता सामाजिक सञ्जालको अधिकतम प्रयोग गरिनेछ ।
- १६९) विगतदेखि नै अस्थायी, करारमा कार्यरत कर्मचारीहरूको सेवा नवीकरण गरिनेछ ।
- १७०) उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने नगर तथा वडाका कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत तथा सम्मान गरिनेछ ।
- १७१) बेरुजु फेडरेशनमा उच्च प्राथमिकता दिँदै शून्य बेरुजु कायम गरिनेछ ।
- १७२) आगामी आर्थिक वर्षभित्र नगरपालिकाको नगर पार्श्व चित्र, आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिनेछ ।
- १७३) अन्त्यमा यस नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा कार्यमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा राय, सल्लाह सुझाव प्रदान गर्नुहुने प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरू, राजनीतिक दलका प्रमुख एवम् प्रतिनिधिहरू, नागरिक समाजका अगुवाहरू, विषय विज्ञहरू, विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू, सञ्चारकर्मीसहित आम नगरवासीहरूमा हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु साथै नीति तथा कार्यक्रमको तयारीमा खट्नुहुने जनप्रतिनिधि एवम् कर्मचारी मित्रहरूमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद !

रामेश्वर श्रेष्ठ
नगर प्रमुख